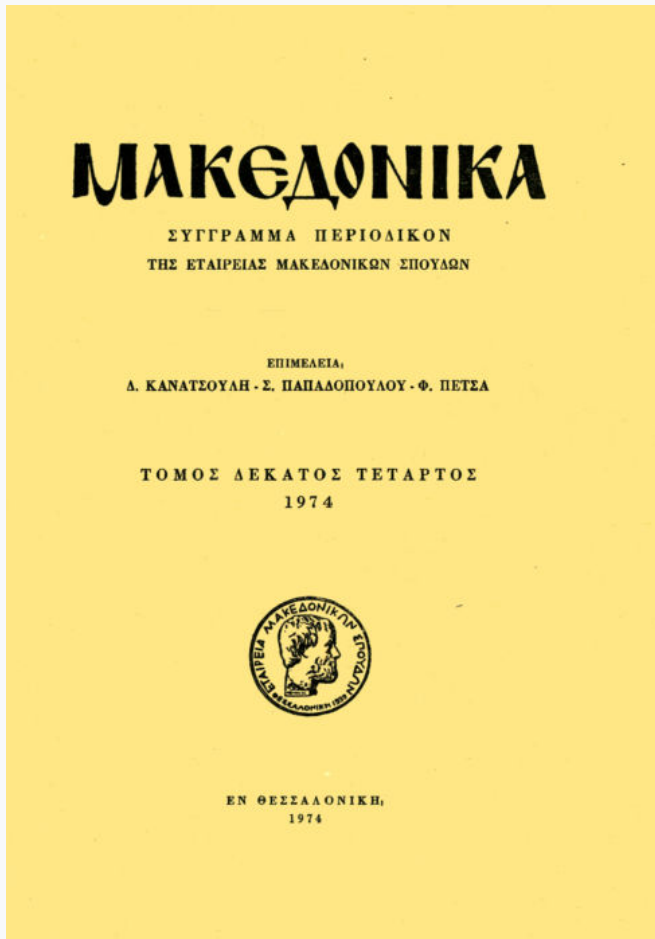

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Ю. В. Эвангелопулос, Лексические Особенности новогреуеского языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Υλικό για διαλεκτολογικό λεξικό]

Χ. Π. Συμεωνίδης

doi: [10.12681/makedonika.600](https://doi.org/10.12681/makedonika.600)

Copyright © 2014, Χ. Π. Συμεωνίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Συμεωνίδης Χ. Π. (1974). Ю. В. Эвангелопулос, Лексические Особенности новогреуеского языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Υλικό για διαλεκτολογικό λεξικό]. *Μακεδονικά*, 14(1), 443–444. <https://doi.org/10.12681/makedonika.600>

είναι πολύ άμφιλεγόμενα. Έτσι π.χ., επειδή ό Καλλιπολίτης¹ βασίμως πιστεύει άρχαία πόλις, έντοπισθείσα εις την Κοζάνην, πρέπει νά ήτο ή άρχαία πρωτεύουσα τών Έλιμιωτών Έλιμία, άσוצητητή δεχεται την γνώμη του και μάλιστα παραθέτει και μίαν φανταστικήν περιγραφήν τής εκτάσεως και τών τειχών της, γενομένην υπό τοϋ Χρήστου Μανώλη. Έν τούτοις ή άρχαία παράδοσις, δύο δηλ. χωρία τοϋ Λιβίου (XLII, 53,3 και XLIII, 21,5), δέν εϋνοεί την θέση ταύτην². Η Φανοϋλα Παπάζογλου μάλιστα εις τό γνωστόν έργον της Les cités macédoniennes à l'époque romaine, Σκόπια 1957, 177 κ.έ. (σερβιστί) και εις ένα άρθρον της Les koína régionsaux de la haute Macédoine, Ζίνα-Αντίκα, Σκόπια 1959, 169 κ.έ., όχι μόνον άρνεϊται την ύπαρξιν πόλεως όμωνύμου με την έπαρχίαν Έλιμιαν—πράγμα άπίθανον—άλλά και βάσει μιάς έπιγραφής από την Κοζάνην, ή όποία έδημοσιεύθη τό πρώτον υπό τοϋ Χ. Μακαρόνα³ και συνεπληρώθη υπό τής ίδιας⁴ άργότερον, άναγνωρίζει εις την θέση τής σημερινής Κοζάνης πόλιν, τής όποίας τά άρχικά γράμματα ήσαν ΜΑΑΕΙ... (τό έθνικόν Μ α λ ε ι α τ ω ν). Άρα μόνον ή Έλιμία δέν είναι δυνατόν νά άναζητηθή εκεί.

Όμοίως μεταξύ τών όλίγων γνωστών πόλεων τής Έλιμιώτιδος ό σ. περιλαμβάνει (σ. 45) και την Έράτυραν. Έν τούτοις οϋδεμία ένδειξις ύπάρχει ότι ύφίστατο πόλις με τό όνομα τοϋτο και μάλιστα εις την Έλιμιώτιν. Η μόνη μαρτυρία περι τής Έρατύρας είναι τοϋ Στράβωνος⁵, όστις άναφέρει αύτην μεταξύ τών ήπειρωτικών και μακεδονικών περιοχών και έθνων. Άρα αύτη πρέπει να ήτο περιοχή όχι πόλις.

Τά μειονεκτήματα όμοια ταϋτα δέν μειώνουν την άξίαν τοϋ έργου, τό όποϊον συνεταιγή με έπιμέλειαν και προσοχήν. Εϋχής δε έργον θά ήτο νά εϋρη μιμητάς και νά άποτελέσει την άρετερίαν περαιτέρω μελέτης τής περιοχής και άλλων πόλεων και κομών τής Μακεδονίας.

Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗΣ

Ю. В. Звангелопулос, Лексические Особенности новогреческого языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες τής νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Ύλικό γιά διαλεκτολογικό λεξικό], Τασκένδη (Άκαδημία Έπιστημών τής Σοβιετικής Δημοκρατίας τοϋ Ούζμπεκιστάν) 1974, σελ. 280.

Πρόκειται γιά την πρώτη γνωστή μας συλλογή νεοελληνικού διαλεκτολογικού ύλικού πού εκδίδεται στη Σοβιετική Ένωση. Ό συλλογέας έχει συγκεντρώσει τό ύλικό του από προφορικές πηγές, δηλαδή Έλληνες προχωρημένης ήλικίας πού κατάγονται από τή Δυτική Μακεδονία και ζοϋν σήμερα στη Σοβιετική Δημοκρατία τοϋ Ούζμπεκιστάν. Τό ύλικό προορίζεται κατά τόν συλλογέα γιά γλωσσολογική, λαογραφική και ιστορική χρήση.

Η έκδοσις άποτελείται από τό εισαγωγικό (σ. 3-27) και τό κύριο (σ. 28-263) μέρος και κλείνει με συμπληρωτικό ύλικό (σ. 264-278). Στο εισαγωγικό μέρος ό συγγραφέας άνα-

1. Β. Καλλιπολίτου, Νεκρόπολις κλασσικών χρόνων έν Κοζάνη, ΑΕ 1948/49, 85.

2. Βλ. και Δ. Κανατούλη, Πού έκειτο ή άρχαία πόλις Έλιμία, «Μακεδονικά», τ. 2 (1941-52), σ. 180, 183, 4.

3. Χ. Μακαρόνα, Έκ τής Έλιμείας και τής Έορδαίας, ΑΕ 1936, 9, άρ. 17.

4. Φ. Ραζαζογλου, Les cités, έ.ά., 178.

5. Στραβ. VII, 326:... Πρώς δε τούτοις Ανγκησταί τε και ή Δευρίοπος και ή Τρίπολις Πελαγονία και Έορδαία και Έλιμία και Έράτυρα.

φέρεται στα χαρακτηριστικά των βόρειων ιδιωμάτων (στη σ. 5 σημείωσε ότι το άτονο ι αποβάλλεται σ' όλες τις συλλαβές και όχι μόνο στο τέλος της λέξης) και στη διαίρεσή τους κατά τους Γ. Ν. Χατζιδάκι, Α. Thumb και Μ. Τριανταφυλλίδη και επιχειρεί μία σύντομη επισκόπηση των νεοελληνικών διαλεκτολογικών εκδόσεων της τελευταίας εικοσαετίας με φανερή την προτίμηση για έργασίες που άφορούν τα βόρεια ιδιώματα. Άκολουθεί μία ιστορικογενεακή περιγραφή της Δ. Μακεδονίας από τους αρχαίους χρόνους ως τη σύγχρονη εποχή. Το φωνητικό και γραμματικό διάγραμμα των δυτικομακεδονικών διαλέκτων των σσ. 17-24 παρουσιάζεται πολύ ελλιπές, αλλά αυτό οφείλεται προφανώς σε έλλειψη κατάλληλης βιβλιογραφίας.

Το κύριο μέρος καταλαμβάνει ένας αλφαβητικός κατάλογος (λεξιλόγιο) με διαλεκτικές λέξεις της Δ. Μακεδονίας, που δεν άπαντούν στη φιλολογική γλώσσα (= κοινή Νεοελληνική). Το ύλικό του λεξιλογίου έχει συνταχθεί ως εξής: ως λήμμα καταχωρείται ή ιδιοματική λέξη σ' έλληνικό αλφάβητο με το έρμήνευμά της στη Ρωσική και άκολουθεί μία ιδιοματική φράση, όπου γίνεται χρήση της λέξης-λήμματος από τους μετάρητες πάλιν στη Ρωσική δόκκληρης της φράσης. Έτυμολογικές συσχετίσεις των ιδιοματικών λέξεων με αρχαίες και ξένες λέξεις δεν γίνονται. Τοπωνύμια δεν έχουν συμπεριληφθεί συστηματικά στη συλλογή, αναφέρονται όμως εύκαιρικά στα παραδείγματα. Το λεξιλόγιο των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων της έκδοσης αυτής περιλαμβάνει τα γράμματα α-ο: έναν δεύτερο τόμο με το υπόλοιπο λεξιλόγιο (π-ω) έλπίζει ο συγγραφέας να εκδώσει προσεχώς.

Στο συμπληρωματικό ύλικό καταχωρεί ο συγγραφέας αλφαβητικά: α) έπιλογή από βαφτιστικά όνόματα άνδρων και γυναικών με τα αντίστοιχα τους της κοινής Νεοελληνικής, β) δείγματα από οικογενειακά όνόματα που λήγουν σε -οπουλ-έοι (γρ. -οπουλ-λαίοι, 'Αδαμοπουλαίοι κλπ.), γ) σύντομο γλωσσάριο από τη συνθηματική γλώσσα των κτιστών των Καστανοχωρίων ή Ζιουνοχωρίων, και δ) έναν πολύ ένδιαφέροντα πίνακα με λεξιλογικά ισόγλωσσα (λέξεις ή τύπους μιάς λέξης με την ίδια σημασία) από τις διάφορες ομάδες των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων (Κοπατσιαροχώρια, Άρβανιτοχώρια, Ζιουνοχώρια, Μπουλοχώρια, Βουργαροχώρια, Σιουρδοχώρια, Χασιοτοχώρια). Στα μειονεκτήματα του πίνακα αυτού άνήκει ή έλλειψη έρμηνευμάτων σε λέξεις διαλεκτικές ή σε τύπους ιδιοματικούς που συμπίπτουν με τους κοινούς νεοελληνικούς αλλά έχουν διαφορετική σημασία (λ.χ. σ. 275: διαλ. *δόξα*=ούράνιο τόξο κλπ.).

Ή έργασία γενικά έπιτυχαίνει άπόλυτα τόν σκοπό της, δηλαδή τη συγκέντρωση διαλεκτολογικού ύλικού, που καταγράφεται με προσοχή και έπιμέλεια. Άν δεν έλειπαν οι ένδείξεις σε ποιά συγκεκριμένα χωριά ή έστω σε ποιές ερύτερες περιοχές της Δ. Μακεδονίας άπαντούν οι λέξεις της συλλογής, θά ήταν ή παρουσίαση του ύλικού πληρέστερη. Ίσως όμως τεχνικές δυσκολίες να ανάγκασαν τόν συλλογήα να μὴ παραθέσει τις χρήσιμες αυτές πληροφορίες. Ό κ. Ε. Εωαγγελόπουλος έργάστηκε με πολὺν ζήλο και μεγάλη ευσυνειδησία για να συγκεκρινήσει και παρουσίαση το ύλικό του και μάλιστα σε μία ξένη γλώσσα. Ένδεικτικό της ευσυνειδησίας με την όποια έργάστηκε ο συγγραφέας είναι και οι έπισκέψεις του σε βοτανικούς κήπους και διάφορα μουσειά (έθνογραφικό, ζωολογικό κλπ.) προκειμένου να καθορίσει έπακριβώς το περιεχόμενο του λεξιλογίου του και τὴν άπόδοσή του στη Ρωσική. Όσοι είχαμε τὴν εύκαιρία να φυλλομετρήσουμε τὴν έκδοση αυτή δεν έχουμε παρά να ευχαριστήσουμε και να συγχαρούμε τόν κ. Ε. Εωαγγελόπουλο για τὴν πολύτιμη έργασία του και να τὸυ εὐχηθούμε γρήγορα να μωρορέσει να μὴς παρουσίασει και τὸ δεύτερο μέρος του λεξιλογίου των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων.